

**Jerzy Modrzewski, Katarzyna Segiet,
Agata Matysiak-Błaszczyk, Ewa Włodarczyk,
Kamila Słupska, Astrid Tokaj, Maciej Zychowicz (red.),
Pedagogika społeczna w służbie człowiekowi.
*Z okazji jubileuszu poznańskiej pedagogiki
społecznej, Wydawnictwo Naukowe UAM,
Poznań 2022***

Monografia naukowa przygotowana przez zespół pedagogów społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w części teoretycznej jest zarówno swoistym podsumowaniem wieloletniej działalności pedagogów społecznych bezpośrednio powiązanych z tą uczelnią, jak i panoramą wybranych współczesnych zagadnień z obszaru pedagogiki społecznej przedstawionych, na zaproszenie redaktorów książki, zarówno przez czołowych jej przedstawicieli, jak i pracowników Zakładu Pedagogiki Społecznej świętującej swój jubileusz.

Charakter omawianej publikacji oraz struktura wyrażona została w podtytule: *Z okazji jubileuszu poznańskiej pedagogiki społecznej*. Jak podkreślają we wstępie jej Redaktorzy: „w październiku 2019 roku minęło 50 lat od momentu powołania w nowo powstałym Instytucie Pedagogiki na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM Zakładu Pedagogiki Społecznej”. Fakt ten stanowił główny impuls do przygotowania tej publikacji. Istotnie, jubileusze zwykle sprzyjają zarówno pewnym podsumowaniom, ocenom i refleksji nad czasem minionym, jak i kreśleniu wizji, co do dalszego rozwoju i działania. Struktura recenzowanej książki odpowiada właśnie takiemu modelowemu podejściu. Tak więc, poza wspomnianą częścią teoretyczną monografii, w jej zakończeniu (część czwarta) zaprezentowano sylwetki naukowe aktualnego składu pracowników Zakładu Pedagogiki Społecznej, ich dorobek, zainteresowania i osiągnięcia potwierdzone wydanymi publikacjami naukowymi. Załączono także opis podstawowych kierunków prowadzonych badań i naukowych przedsięwzięć.

Punktem wyjścia części pierwszej pt. *Refleksje nad przeszłością poznańskiej pedagogiki społecznej* uczyniono rozważania poświęcone jej twórcom i ich dokonaniom. W części tej zamieszczono teksty, które znakomicie ilustrują ten okres początków rozwoju poznańskiej pedagogiki, która – zdaniem prof. Zbigniewa Kwiecińskiego – sięga znacznie dalej niż owe 50 lat, czego konsekwentnie dowodzi w eseju pt. *Ile lat ma poznańska pedagogika społeczna?* otwierającym tę część książki. Zdaniem tego wybitnego uczonego-pedagoga: „trzeba rozróżnić długość okresu istnienia i działania Zakładu Pedagogiki Społecznej w Instytucie Pedagogiki (teraz na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM) od długości okresu uprawiania badań z zakresu pedagogiki społecznej przez poznańskich uczonych”.

Istotnie, w przypadku poznańskiej szkoły pedagogów społecznych możemy mówić, co obecnie jest rzadkością, o szkole naukowej i jej wybitnych mistrzach oraz kontynuatorach, o czym piszą: prof. Jerzy Modrzewski w tekście pt. *Stanisława Kowalskiego poznańska szkoła socjologii wychowania i pedagogiki społecznej* oraz prof. Wiesław Ambrozik w tekście pt. *Zakład Pedagogiki Społecznej w pierwszych latach swojej działalności*. Każdy z esejów jest osobistym wspomnieniem Uczniów o Mistrzu i współpracownikach naukowych, a jednocześnie swoistą „kopalnią wiedzy” o działaniu

i osiągnięciach znanych i wybitnych postaci – pedagogów społecznych – ich stylu pracy, specyfice budowanych więzi naukowych i towarzyskich, wzajemnym szacunku. Przedstawiony obraz pracy naukowej może, nawet gdy zabrzmi to zbyt sentymentalnie, stanowić oczekiwany wzór postawy dla współczesnych pracowników nauki – kolejnych pokoleń uczonych.

Słusznie zatem przypomina prof. Andrzej Radziewicz-Winnicki, w zamieszczonym w książce swoim okolicznościowym wystąpieniu, słowa dedykowane prof. Tadeuszowi Kotarbińskiemu, że „Przeszłość zachowana w pamięci jest częścią teraźniejszości”. Odnosząc się do teraźniejszości, profesor nakreśla szereg problemów – pytań kierowanych także do reprezentantów innych dyscyplin współpracujących z pedagogiką w kontekście dokonujących się obecnie przeobrażeń, wprowadzanych wątpliwych reform, powstających i zanikających po sobie zjawisk, co powoduje, że uzyskana przez nas wiedza bardzo szybko się dezaktualizuje i staje się informacją historyczną.

Odpowiedzi, na niektóre z postawionych pytań, odnaleźć możemy w drugiej części książki zatytułowanej: *Współczesność a pytania pierwsze dla pedagogiki społecznej*. Autorom udało się uchwycić specyficzną dwoistość pedagogiki społecznej, będącej z jednej strony wyraźnie wyodrębnioną, zintegrowaną dyscypliną akademicką, a z drugiej polem złożonej aktywności interdyscyplinarnej ukierunkowanej nie tylko na zrozumienie występujących, niestety najczęściej niekorzystnych zjawisk społecznych, jak i poszukiwanie recept na radzenie sobie z nimi. Zamieszczone w tej części teksty wybitnych polskich pedagogów społecznych mają indywidualny charakter i odzwierciedlają autorskie stanowiska analizowanych problemów z obszaru i perspektywy pedagogiki społecznej. Format załączonych tekstów łączy ze sobą wysoki poziom kompetencji merytorycznych z czytelnym językiem przekazu. Lektura tych tekstów to intelektualna przygoda, która sprawia – jak zauważa prof. Ewa Marynowicz-Hetka – że „myślimy o pedagogice społecznej jako refleksji nad refleksją”.

Część trzecią publikacji zatytułowano *Zakład Pedagogiki Społecznej Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM – poszanowanie tradycji i podążanie za zmianami współczesności*. Merytoryczna zawartość tekstów oddaje swoistą treść pedagogiki społecznej jako dyscypliny teoretyczno-praktycznej. Znajdujemy tu autorskie teksty pracowników Zakładu Pedagogiki Społecznej, odzwierciedlające ich naukowe zainteresowania, poszukiwania oraz fascynacje problematyką pedagogiki społecznej, których źródła odnajdują w tradycji tej dyscypliny naukowej, zyskując w niej oparcie intelektualne, by następnie własne odkrycia uczynić „swoją” tradycją. Porównanie części drugiej i trzeciej recenzowanej książki wskazuje na swoistą sztafetę pokoleniową. Fakt ten ma ważne znaczenie dla wzmocnienia poczucia wspólnoty osób zajmujących się problematyką pedagogiki społecznej, co przekłada się na tożsamość tej wspólniejszej dyscypliny naukowej.

Podzielam zatem myśl wyrażoną przez prof. Jerzego Modrzewskiego (która wprawdzie odnosiła się do pamięci o Mistrzu – prof. Stanisławie Kowalskim), że wydanie tej monografii z okazji jubileuszu 50-lecia poznańskiej pedagogiki społecznej „skutecznie przezwycięży destrukcyjny wpływ czasu, nie tracąc, a nawet zyskując na swojej atrakcyjności i poznawczej inspiracji w konfrontacji z nowym, już doświadczanym i jeszcze nieznanym, już zapowiadany i interpretowany przez zespoły trzeciego pokolenia poznańskiej pedagogiki społecznej, profesorów, profesorów Profesora Stanisława”.

Przedstawiona monografia dokumentuje stan prac poznańskiej pedagogiki społecznej i tym samym będzie zapewne inspirować i inne środowiska naukowe – pedagogów społecznych – do podjęcia trudu przygotowania podobnego dzieła, pomnażając historyczny dorobek pedagogiki społecznej w Polsce.

Barbara Kromolicka